

PEDAGOGIK MAHORATNI EGALLASH VOSITALARI

Andijon davlat pedagogika instituti

Pedagogika psixologiya kafedrasi o`qituvchisi

To‘Lanova Maxliyoxon Murotali Qizi

Andijon davlat pedagogika instituti Matematika

va informatika y`onalishi 2-bosqich talabasi

Tursunova Zarnigor

Annotatsiya: Ushbu maqolada pedagogik mahoratni egallashning ahamiyati, uning mazmuni va pedagogik faoliyatda samarali bo'lish uchun zarur bo'lgan vositalar va metodlar ko'rib chiqiladi. Maqola O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimida pedagogik mahoratni rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlari, yangi yondashuvlar va ilmiy-texnikaviy vositalarning o'qituvchilarni tayyorlashdagi roli haqida ma'lumot beradi. Pedagogik mahoratni oshirish uchun mustaqil o'qish, tajribali o'qituvchilardan o'rganish, kasbiy malakani oshirish kurslari va xorijiy tajriba almashish kabi vositalar muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqola o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirishda guruhli tadbirlar va ilmiy anjumanlarda ishtirok etishning ahamiyatini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: pedagogik mahorat, o'qituvchilar, kasbiy malaka, pedagogik texnika, metodika, pedagogika fanlari, o'qituvchini qayta tayyorlash, ilmiy anjumanlar, ta'lim tizimi, yosh o'qituvchilar, zamonaviy texnologiyalar, tajriba almashish.

Annotation: This article will consider the importance of acquiring pedagogical skills, its content and the tools and techniques necessary to be effective in pedagogical activity. The article provides information on the role of state programs, new approaches and scientific and technical means aimed at developing pedagogical skills in the educational system of the Republic of Uzbekistan in the training of teachers. To improve pedagogical

skills, such tools as independent study, learning from experienced teachers, professional qualification courses and exchange of foreign experience are important. This article highlights the importance of participating in group activities and scientific conferences in improving the professional skills of teachers.

Keywords: pedagogical skills, teachers, professional qualifications, pedagogical techniques, methodology, Pedagogical Sciences, teacher retraining, scientific conferences, educational system, young teachers, modern technologies, exchange of experience.

Аннотация: В данной статье рассматривается значение приобретения педагогического мастерства, его содержание и инструменты и методы, необходимые для эффективного осуществления педагогической деятельности. В статье представлена информация о роли государственных программ, новых подходов и научно-технических средств, направленных на развитие педагогического мастерства в системе образования Республики Узбекистан, в подготовке учителей. Такие инструменты, как самостоятельное обучение, обучение у опытных учителей, курсы профессионального развития и обмен зарубежным опытом, важны для повышения педагогического мастерства. В данной статье подчеркивается важность участия в групповых мероприятиях и научных конференциях в повышении профессионального мастерства педагогов.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, педагоги, профессиональная квалификация, педагогическая техника, методика, педагогическая наука, переподготовка учителей, научные конференции, система образования, Молодые педагоги, современные технологии, обмен опытом.

Kirish

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi hamda Prezidentimiz tomonidan qabul qilinayotgan har bir Qarorda barkamol avlod tarbiyasi va ularning kasbiy mahoratini awalo ta'lim muassasalarida oshirib borishga jiddiy e'tibor qaratilmoqda. Xususan 2010 yilning "Barkamol avlod yili" deb e'lon qilinishi ham pedagoglar va tarbiyachilar zimmasiga ulkan mas'uliyatlar yukladi. Jumladan, Respublikamiz Prezidenti I.A.Karimovning

“Barkamol avlod yili” Davlat dasturi to‘g‘risidagi Qarorida “Mamlakatimizda sog‘lom va barkamol avlodni tarbiyalash, yoshlarning o‘z ijodiy va intellektual salohiyatini ro‘yobga chiqarishi, mamlakatimiz yigit-qizlarini XXI asr talablariga to‘liq javob beradigan har tomonlama rivojlangan shaxslar etib voyaga yetkazish uchun zarur shart-sharoitlar va imkoniyatlarni yaratish bo‘yicha keng ko‘lamli aniq yo‘naltirilgan chora-tadbirlarni amalga oshirish”¹ muhim vazifa sifatida belgilangan. Ushbu vazifalarni beqam ko‘st amalga oshirilishi uchun bugungi kunda avvalo, bo‘lajak o‘qituvchilarning saviyasini va bilimni uzluksiz takomillashtirib borishga mustahkam zamin yaratilishi kerak. Oliy pedagogik ta‘lim muassasalarida ushbu muammolarning echimini topishda “Pedagogik mahorat” fanini chuqur o‘rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Pedagogik mahorat nima? Uning mohiyati nimalardan iborat? Ularni egallash uchun nimalarni bilish kerak? Hozirgi zamon pedagogikasi va psixologiyasi «pedagogik mahorat» tushunchasiga turlicha izoh beradi. Jumladan, "Pedagogik ensiklopediya da ta'rif quyidagicha izohlangan: "O'z kasbining mohir ustasi bo'lgan, yuksak darajada madaniyatli, o'z fanini chuqur biladigan, yondash fanlar sohaslarini yaxshi tahlil eta oladigan, tarbiyalash va o'qitish uslubiyatini mukammal egallagan muta-xassis". Ushbu ta'rifning mohiyatidan kelib chiqib o'qituvchining pedagogik mahorati tushunchasi mazmunini shunday izohlash mumkin:

1. Madaniyatning yuqori darajasi, bilimdonlik va aql-zakovatning yuksak ko'rsatkichi.
2. O'z faniga doir bilimlarning mukammal sohibi.
3. Pedagogika va psixologiya kabi fanlar sohasidagi bilimlarni puxta egallaganligi, ulardan kasbiy faoliyatida foydalana olishi.
4. O`quv - tarbiyaviy ishlar metodikasini mukammal bilishi.

Pedagogik mahorat tizimi quyidagi o'zaro bir-biri bilan bog'liq bo'lgan asosiy komponentlardan iborat:

1. Pedagogik insonparvarlik talablariga bo'ysunishi.
2. Kasbga oid bilimlarni boshqa fanlar bilan aloqadorlikda mu-kammal bilish.
3. Pedagogik qobiliyatga ega bo'lish.
4. Pedagogik texnika sirlarini puxta egallash.

Barcha kasblar orasida o'qituvchilik kasbi o'zgacha va muhim ijti-moiy ahamiyat kasb etadi. Zero, o'qituvchi yosh avlod qalbi kamoloti-ning me'mori, yoshlarga ta'lim-tarbiya beruvchi insondir. Bugungi kunda u yoshlarni g'oyaviy siyosiy jihatdan chiniqtirib tabiat, jamiyat, ijtimoiy hayot, tafakkur taraqqiyoti qonuniyatlarini o'rgatadi, yoshlarni mehnat faoliyatiga tayyorlab, kasb-hunar sirlarini puxta egallashlarida ko'maklashadi va jamiyat uchun muhim bo'lgan ijtimoiy-iqtisodiy vaziyatlarni hal etadi. Ana shu mas'uliyat o'qituvchidan o'z kasbining mohir ustasi bo'lishni, o'quvchilarga tarbiyaviy ta'sir ko'rsatib, ularning qiziqishi, qobiliyati, iste'dodi, e'tiqodi va amaliy ko'nikmalarini har tomonlama rivojlantirish yo'llarini izlab topadigan kasb egasi bo'lishni talab etadi. Buning uchun doimo o'qituvchilarning kasbiy mahoratini, ko'nikma va malakalarini oshirib borish, ularga har tomonlama g'am-xo'rlik qilish, zarur shart-sharoitlar yaratish, kerakli moddiy va ilmiy metodik hamda texnik yordam ko'rsatish, o'qituvchilarning ijodiy tashabbuskorligini muntazam oshirib borishga ko'maklashish lozim.

Shunga asosan, Pedagogik mahorat» fani, mahoratli o'qituvchilarni tayyorlashga xizmat qiladi, o'qituvchilar va tarbiyachilarning kasbiy

O'qituvchi barkamol avlodni tarbiyalash jarayonida ishtirok etar ekan, nafaqat ma'naviy-axloqiy madaniyati bilan atrofdagilarga o'mak bo'lishi, shu bilan birga, pedagogik mahorat qirralarini namoyon eta olishi, yetuk o'qituvchi sifatida barkamol insonni tarbiyalashga, yuqori malakali kadrlarni tayyorlash ishiga o'zining munosib hissasini qo'shishi zarur.

Pedagogik mahorat yuksak pedagogik tafakkur, ta'lim-tarbiya jarayoniga ongli, ijodiy yondashuv, metodik bilimlarni samarali qo'llay olish qobiliyati bo'lib, u doimiy ravishda pedagogik bilimlarni oshirib borish, o'tmish qadriyatlari, O'rta Osiyo mutafakkirlari ijodiy

merosida yoritilgan murabbiylarni tayyorlash to'g'risidagi ma'lumotlar hamda zamonaviy axborot texnologiyalari, portal yangiliklaridan xabardor bo'-lish, ilg'or xorijiy davlatlarning o'qituvchilar tayyorlash texnologiya-larini nazariy jihatdan o'rganish jarayonida tarkib topadi. Yosh o'qituv-chilarning, shuningdek, ta'lim muassasasida bir necha yillik mehnat stajiga ega bo'lgan o'qituvchilarning pedagogik mahoratga ega bo'lish-lari o'zlarini kasbiy jihatdan takomillashtirib borish yo'lida bir qator shartlarga amal qilishi hisobiga rivojlanib boradi. Ularni quyidagi vosi-talar asosida yanada rivojlantirish mumkin:

1. Mustaqil o'qib-o'rganish (pedagogika fanida ro'y berayotgan eng so'nggi yangiliklar haqida ma'lumotlarni beruvchi yangi adabiyotlar, Internet materiallari, portal tizimi, vaqtli matbuot sahifalarida chop etilayotgan ma'lumotlar, shuningdek, ilg'or texnologiyalar bilan tanishib borish, ularda ilgari surilayotgan g'oyalarni umumlashtirish, xulosalash asosida mustaqil loyihalarni tayyorlash).

2. Tajribali ustoz o'qituvchilar faoliyatini o'rganish (ta'lim muas-sasasidan chetga chiqmagan holda tashkil etilib, vaqt va iqtisodiy nuqtai nazardan samarali sanaladi. Tajribali o'qituvchilar faoliyatini o'rganish, ular tomonidan tashkil etilayotgan mashg'ulotlarni kuzatish, tahlil qilish asosida amalga oshiriladi. Bu borada olingan taassurotlarni umum-lashtirish asosida xulosa chiqarish maqsadga muvofiqdir).

3. O'qituvchi xodimlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish kurslari va institutlarida kasbiy malaka va ko'nikmalarni oshirib borish.

4. Doimiy ravishda ilmiy anjumanlar (nazariy va amaliy konferen-siya hamda seminarlar, pedagogik o'qish hamda treninglar) da faol ishtirok etish.

5. Respublika hamda rivojlangan xorijiy mamlakatlarning yetakchi ta'lim muassasalarida o'z tajribalarini oshirish, kasbi bo'yicha eng so'nggi ma'lumotlarni o'rganish.

Pedagogik mahoratni egallashda guruhli va ommaviy tadbirlarda ishtirok etish ijobiy natijalar beradi. Binobarin, bunday muhitda o'zaro fikr almashish, shaxsiy mulohazalarni boshqalar tomonidan bildirila-yotgan qarashlar bilan taqqoslab, ularning to'g'riligi,

haqqoniylikiga ishonch hosil qilish, mavjud bilimlarni yanada boyitish, xato yoki kamchiliklarni o'z vaqtida aniqlash hamda ularni bartaraf etish yo'llarini topish imkoniyati mavjud.

Pedagogik mahoratga ega bo'lish ta'lim-tarbiya samaradorligini ta'minlash garovi bo'libgina qolmay, ayni vaqtda o'qituvchilarning jamo-ada, ijtimoiy muhitda obro'-e'tiborini oshiradi, o'quvchilar orasida unga nisbatan hurmat yuzaga keladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Kasbiy mahoratni oshirish yo'lida amaliy harakatlarni tashkil etish pedagogik faoliyatda yo'l qo'yilgan yoki qo'yilayotgan xatolardan holi bo'lish, o'quvchilar, hamkasblar hamda ota-onalar bilan munosabatda muvaffaqiyatlarga erishish imkoniyatini yaratadi.

Hozirgi paytda O'zbekiston Respublikasida yosh o'qituvchilarning kasbiy mahorati, bilim va ko'nikmalarini muntazam oshirib borish maqsadida qizg'in faoliyat olib borilmoqda. Xususan, O'zbekiston xalq ta'limi vazirligi hamda Osiyo taraqqiyot banki bilan hamkorlikda amalga oshirilayotgan "Ta'lim sektorini rivojlantirish dasturi" loyihasi doirasida respublika hududlarida masofadan o'qitishning "Ta'lim-resurs" Markaz-lari tashkil etilgan. Ushbu faoliyat natijasida yosh o'qituvchilarning xorijiy mamlakatlarda kasbiy malakalarini oshirish imkoniyati tug'ildi. Maktablarga yosh o'qituvchilarni jalb etish va ularga har tomonlama amaliy yordam berish, ta'lim-tarbiya jarayoniga ilg'or va zamonaviy texnologiyalarni joriy etishga ko'maklashish maqsadida 2009-yildan boshlab "Respublika yosh o'qituvchilar assotsiatsiyasi o'z faoliyatini boshladi.

Mustaqillikka erishgach, Prezidentimiz I.A. Karimov tashabbusi bilan 1 oktyabr O'qituvchi va murabbiylar kuni umumxalq bayrami sifatida keng nishonlanadi. Mamlakatimizda an'anaviy ravishda "Yilning eng yaxshi pedagogi" Respublika ko'rik-tanlovi o'tkazilib kelinmoqda. Umumta'lim maktablarida faoliyat ko'rsatayotgan pedagog xodimlar orasidan ilg'or va tashabbuskor o'qituvchilar aniqlanib rag'batlantirilishi, yosh o'qituvchilarda o'z kasbiga nisbatan hurmat va ehtirom uyg'otadi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarorlari va Prezidentining "Barkamol avlod yili" Davlat dasturi to'g'risidagi qarori. (2010). Tashqi resurslar va adabiyotlar orqali pedagogik mahoratning rivojlanishi.
2. "Pedagogik ensiklopediya". O'zbekiston Respublikasi ta'lim vazirligi, Toshkent, 2015.
3. Karimov, I.A. (2009). "Barkamol avlod - mamlakat kelajagi". Tashqi resurslar, ma'lumotlar va ilmiy tadqiqotlar.
4. O'zbekiston Respublikasi Xalq Ta'limi Vazirligi va Osiyo Taraqqiyot Banki hamkorligida amalga oshirilgan "Ta'lim sektori rivojlanish dasturi" loyihasi. (2015). Pedagogik mahoratni oshirishda samarali yondashuvlar.
5. "O'qituvchi va murabbiylar kuni". O'zbekiston Respublikasi, 1 oktyabr, 2015. O'qituvchilarning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash bo'yicha ilmiy tadqiqotlar.
6. Mahmudov, A. (2020). "Pedagogik mahorat: O'qituvchining kasbiy rivojlanishi va innovatsiyalar". Toshkent: Pedagogika nashriyoti.
7. Tashkent State University of Economics, "Innovations in Education and Pedagogical Excellence", 2019. Maqola va metodik tavsiyalar.